

## Nr 69.

Av herrar **Wijk** och **Trygger**, om anslag för bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg.

I statsverksproposition till innevarande års riksdag äskar Kungl. Maj:t å åttonde huvudtiteln punkt 138 ett anslag av 40,000 kr. för bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet enligt av Kungl. Maj:t utfärdade närmare bestämmelser.

Då Kungl. Maj:t till föregående riksdag först framställde förslag om ett sådant anslag (proposition nr 187), framlades skälen därför av statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i ett anförande, av vilket bland annat följande inhämtas.

Under kristiden hava kostnaderna för tryckning från 1915 till 1918 stegrats i synnerligen avsevärd grad, nämligen på papper 225 procent och på sättning 90 procent m. m. (numera har den senare posten betydligt ökats). Detta förhållande har gjort utgivande av doktorsavhandlingar till en ytterst tryckande börda för doktorander — kostnaden har uppskattats till i genomsnitt mer än 2,000 kr. i direkta utgifter för denne — och därav hava föranletts åtskilliga framställningar om beredande av understöd ur offentliga medel, vilka vunnit beaktande av de akademiska myndigheterna. Till en början var man benägen grunda en framställning om statsunderstöd på bestämmelsen att ett visst antal exemplar (i Uppsala 330, i Lund 230, vid Karolinska institutet 225) skola före avhandlingens anslående överlämnas till dessa institutioners bibliotek. Under utredningens gång framställdes emellertid med allt större bestämdhet yrkande på att understödet borde avse att »lätta den stora utgiftsbörda, i regeln skuldbörda, som den studerande, vilken fullföljer sina studier till dessa de högsta proven, måste ådraga sig», och att en lättnad i detta avseende jämväl låge i »statens och universitetets intresse». (Uppsala universitets

konsistoriums skrivelse den 28 sept. 1918 och Kungl. Maj:ts proposition 187, sid. 6 och 17).

Därmed beslätade synpunkter framfördes av statsrådet, som jämväl framhöll, hurusom en av de bärande principerna i vårt undervisningsväsen är att bereda möjlighet för var och en att göra sig gällande allt efter måttet av kunskaper och begåvning samt att det därför vore av vikt att kunna undanröja de hinder, som ekonomiska omständigheter lägga i vägen för erhållande av högre bildning. Då man nu vid universitetsutbildningen — åtminstone inom ett flertal områden — möter det förhållandet, att studerande för att ernå viss kompetens måste underkasta sig den betydande ekonomiska uppoffring, som tryckning av en doktorsavhandling innebär, synes det stå i samklang med förut angivna principiella uppfattning, att det allmänna träder hjälpende emellan för att i någon mån bereda en lindring härutinnan. Därest från statens sida inga åtgärder vidtagas i angivna hänseende kunde man ävenledes, anmärker statsrådet till sist, befara, att den högre vetenskapliga utbildningen, i stället för att stå öppen för alla, lätt nog kunde bliva ett privilegium för de mera välsituerade.

De synpunkter, som här av departementschefen utvecklats, hava sin tillämpning även på förhållandena vid Stockholms och Göteborgs högskolor.

Det torde icke kunna förnekas, att dessa högskolor avlyftat en betydlig arbetsbörda från universiteten och därigenom i väsentlig mån minskat statsverkets utgifter för den högre bildningen. Skola dessa högskolor kunna vidmakthålla den höga vetenskapliga ståndpunkt de hittills intagit, är det emellertid erforderligt, att studierna vid desamma ej inskränkas till att bedrivas med fil. magister- eller fil. licentiatexamen som slutmål. Först med utarbetandet av doktorsavhandlingen övergår lärjungen till självständig vetenskaplig forskare och de incitament, som härigenom komma hela undervisningen vid högskolorna till godo, äro för desamma av oskattbart värde. Skulle antalet av dem, som vid de enskilda högskolorna sträva att vinna denna utbildning till självständiga vetenskapliga forskare, väsentligen minskas, kan ett sådant förhållande icke undgå att menligt inverka på hela den vetenskapliga nivån vid dessa. Även för lärarna är nämligen kontakten med dessa unga forskare av största betydelse genom den sporre den innebär för dem själva att intränga i och behärska vetenskapens senaste resultat.

Då den högskolorna medgivna examensrätten gör de därifrån utexaminerade lika berättigade med de från universiteten utgångna, synes det för staten böra vara ett intresse att tillse, att de vid högskolorna

studerande erhålla samma möjligheter till att ernå den högsta vetenskapliga utbildningen som vid statsuniversitetet.

Vid Stockholms högskola har sedan examensrätten beviljades (1904) 55 disputationssavhandlingar ventilerats för erhållande av filosofisk doktorsgrad.

Under de senaste 4 läsåren har antalet sådana avhandlingar uppgått till resp. 7, 6, 2 och 9. Medeltalet under tioårsperioden höstterminen 1909 — vårterminen 1919 har utgjort 5 stycken. Antalet pliktexemplar är fastställt till 200.

Vid Göteborgs högskola har sedan denna 1902 erhöll rättighet att anställa disputationer ventilerats 36 avhandlingar. Under de senaste läsåren hava de varit resp. 3, 3, 5 och 1, och medeltalet för år håller sig vid 2,6. — Antalet pliktexemplar är fastställt till 230, eller lika med det vid universitetet i Lund gällande.

Då medeltalet doktorsavhandlingar per år vid Uppsala universitet utgör 24 och vid Lunds universitet 15 stycken, således inalles 39 avhandlingar (jfr. Kungl. Maj:ts proposition för år 1919 nr 187, sid. 18 och 24) under det att det motsvarande antalet vid Stockholms och Göteborgs högskolor uppgår till 7,6 stycken, torde ett anslag av 8,000 kronor per år kunna beräknas förslå för att tillgodose behovet av bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid dessa båda högskolor, därest i huvudsak samma grunder för bidragens beviljande bliva gällande.

På grund av det anförda hemställa undertecknade

att riksdagen måtte besluta att anvisa ett reservationsanslag av 8,000 kr. att utgå såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg enligt av Kungl. Maj:t utfärdade närmare bestämmelser.

Stockholm 21 januari 1920.

*Hjalmar Wijk.*

*Ernst Trygger.*

